

Taustatietoa aavikoitumisesta ja YK:n aavikoitumissopimuksesta

Sopimuksesta yleisesti

Aavikoitumisesta keskusteltiin globaalilla tasolla ensimmäistä kertaa vuonna 1977, kun Nairobissa järjestettiin YK:n konferenssi aavikoitumisesta. Aavikoitumista estävä yleissopimus eli UNCCD laadittiin Rio de Janeiron YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa vuonna 1992. UNCCD-sopimus allekirjoitettiin Pariisissa vuonna 1994 ja tuli voimaan 26. joulukuuta 1996. Sopimus on oikeudellisesti sitova asiakirja, jonka on ratifioinut 197 sopimuspuolta.

Aavikoitumissopimus keskittyy alueisiin, joilla kuivuus, aavikoituminen ja maaperän laadun heikentyminen aiheuttavat vakavia ongelmia. Sillä pyritään suojelemaan maaperän tuottokykyä. Sopimuksessa yhdistyvät ympäristö, maankäyttö ja kehitys. Se nojaa hyvän hallinnon periaatteisiin, kuten osallistumiseen, kumppanuuteen ja hallinnon hajauttamiseen.

Maantieteellinen katsaus

Kuivuus, aavikoituminen ja maaperän köyhtyminen koskettavat monia alueita maailmassa. Suurin osa maailman maasta, esimerkiksi Itä-Aasia ja Keski-Afrikka, Yhdysvaltojen itäiset osat, Brasilia ja suurin osa Euroopasta on kuivunut viime vuosikymmeninä, johtuen suurimmaksi osaksi ihmisen aiheuttamasta ilmastonmuutoksesta. Yli neljännes maailman ihmisistä elää nyt kuivilla alueilla.

Tietyt pahiten köyhtyneet maa-alueet ovat vauraissa maissa, esimerkiksi Länsi-Euroopassa ja Australiassa, mutta maan köyhtymisen kielteiset seuraukset ovat suuremmat alueilla, joissa on enemmän köyhyyttä, alhaisempi institutionaalinen kapasiteetti ja heikommat yhteiskunnan turvaverkot.

Maaekosysteemeistä tulevien tuotteiden kulutus on korkea vauraissa talouksissa ja kasvaa muuallakin nopeasti. Kulutus esimerkiksi Euroopassa voi pahentaa maan köyhtymistä muualla maailmassa, koska Eurooppa tuo paljon tuotteita, joilla on vaikutuksia biodiversiteettiin lähtömaissa.

Oikeusperustaiset lähestymistavat

Oikeudenmukaisuuden tulee olla perusteena kaikelle toiminnalle, jolla vastaamme maan köyhtymiseen, kuivumiseen ja aavikoitumiseen. Maaekosysteemejä tukevia toimia ei voi tehdä huomioimatta paikallisten ihmisten oikeuksia ja prioriteetteja tai huolehtimatta hallinnon inklusiivisuudesta.

Toiminnan oikeudenmukaisuuden varmistaminen on tärkeää erityisesti, kun kyse on köyhyyden ja marginalisaation kuormittamista ryhmistä, joilla on ollut vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon, mutta jotka ovat kaikkein haavoittuvaisimpia ekosysteemien köyhtymisen ja luonnonkatastrofien vaikutuksille. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi alkuperäiskansat, paimentolaiset, pienviljelijät, pakolaiset, naiset ja nuoret.

Vakaiden maa- ja metsäoikeuksien tärkeys

Vakaat maanomistus- ja maankäyttöoikeudet ovat erittäin tärkeitä. Ne tukevat paitsi ihmisten toimeentuloa ja ruokaturvaa, myös sosiaalista identiteettiä ja maankäytön kestävyyttä, oli kyse sitten valtion virallisista tai perinteisiin ja sosiaalisiin käytäntöihin perustuvista maa- ja metsäoikeuksista.

Epävarmuus maa- ja metsäoikeuksien pysyvyydestä voi syventää köyhyyttä ja lisätä luonnonresursseihin liittyvää kilpailua, konflikteja sekä niiden kestäväntä käyttöä. Epävakaus ja kilpailu voivat johtaa esimerkiksi siihen, että maankäyttäjät raivaa metsäalueen mahdollisimman nopeasti osoittaakseen käyttöoikeutensa ja hyötyäkseen resursseista mahdollisimman paljon, ennen kuin tilanne muuttuu.

Maanomistusten sukupuolittunut epätasa-arvo

Sukupuolten epätasa-arvo heijastuu maanomistukseen globaalisti. Naisilla on miehiä heikommat laissa määritellyt oikeudet omistaa ja periä maata.

Naiset ovat merkittävä osa maatalouden työvoimasta, mutta eivät useinkaan omista maata, jolla työskentelevät. Naisten omistamat maalaikut ovat paitsi pienempiä pinta-alaltaan, myös vähemmän hedelmällisiä ja heikommin tuottavia verrattuna miesten omistamiin maa-alueisiin. Naisten on vaikeampaa saada lainaa ja investoida maatalouden teknologiaan, maanmuokkaukseen tai esimerkiksi puiden istuttamiseen.

Esimerkiksi Malissa naisilla on vain 3 % virallisista maanomistuksista siitä huolimatta, että he muodostavat 60 % maatalouden työvoimasta ja tuottavat 80 % ruoasta.

Maan köyhtymisen ja kuivuuden vaikutus naisiin

Aavikoituminen, maan köyhtyminen ja kuivuus vaikuttavat naisiin ja tyttöihin erityisen voimakkaasti siksi, että sukupuoliroolien vuoksi he ovat tyypillisesti vastuussa maahan liittyvistä toimista, kuten ruoan ja veden hankinnasta kotitalouksissa, ja heidän toimeentulonsa on vahvemmin riippuvainen maatalouselinkeinoista kuin miesten, mutta heillä ei ole yhtäläistä mahdollisuutta osallistua resurssienhallintaan.

Naiset ovat miehiä haavoittuvaisempia ympäristömuutosten haitallisille vaikutuksille myös, koska he huolehtivat kotitaloudesta ja lasten koulutuksesta eivätkä voi helposti siirtyä perheen omalta maa-alueelta suotuisampaan paikkaan.

Kuivuuden seurauksena naiset ja myös lapset, useimmiten tytöt, joutuvat kulkemaan pidempiä matkoja hakeakseen vettä sekä kärsimään mahdollisista fyysisistä terveysongelmista, jotka johtuvat vesiastioiden kantamisesta.

Kun laiduntavien kotieläinten ravinnonsaanti heikentyy kuivuuden tai maan köyhtymisen seurauksena, naiset voivat joutua kuljettamaan heikkoja eläimiä kärryillä ja jakamaan perheen ruokaviljasta osan eläimille.

Kuivuuden lisääntyminen huonontaa perheen ruokaturvaa ja heikentää terveyttä. Tämä vaikuttaa erityisesti naisiin ja tyttöihin, koska monissa kulttuureissa tyypillisesti miehille ja pojille tarjotaan ruoka ensin. Nainen syö viimeisenä ja hänestä tulee ravitsemuksen suhteen ”puskuri”, joka kärsii ruoan heikentyneestä saatavuudesta ensimmäisenä.

Alkuperäiskansojen naisten perinteinen ekologinen tieto

Alkuperäiskansoilla on omat maankäytön järjestelmänsä, joissa paikalliset, kulttuuriset käytännöt ja ekologinen tieto yhdistyvät. Alkuperäiskansojen käytäntöjen pohjana on kunnioitus maata ja ekosysteemejä kohtaan, ja heidän tapansa hallinnoida ja käyttää luonnonresursseja ovat lähtökohtaisesti kestäviä.

Naisilla näissä yhteisöissä on erityistä ekologista perinnetietoa, joka on kertynyt tuhansien vuosien kuluessa ja joka liittyy esimerkiksi ruoantuotantoon, luonnon monimuotoisuuden suojeluun, lääkekasveihin ja rituaaleihin, sillä he toimivat usein ruoantuottajina, hoivaajina ja opettajina yhteisöissään. Naisten perinnetieto ja innovatiivisuus tukevat ekologista kestävyyttä, esimerkiksi maan kykyä kestää ilmastonmuutoksen vaikutuksia.

”Jos kohtelet maatasi kunnioituksella, kuten äitiä, sitten hyvä tulee tästä maasta.”

- Aigul Aidarbekova, paimen ja äiti Cholponin kylästä Kirgisiasta.

Kirjoittanut korkeakouluharjoittelija Eveliina Koskinen

Lähteet:

- Aguilar, L. (2022). *The differentiated impacts of desertification, land degradation and drought on women and men*. United Nations Convention to Combat Desertification. <https://www.unccd.int/sites/default/files/2022-11/Gender%20study%20.pdf>
- Ahmed, M. (2021, December 17). *Cyclical Drought in Northern Kenya Takes Toll on Women and Girls*. The Elephant. <https://www.theelephant.info/analysis/2021/12/17/cyclical-drought-in-northern-kenya-takes-toll-on-women-and-girls/>
- Conference of Parties. (2019). *New and emerging issues: land tenure* (ICCD/COP(14)/20). United Nations Convention to Combat Desertification. <https://www.unccd.int/official-documentscop-14-new-delhi-india-2019/iccdcop1420>
- Doss, C. R., Kovarik C., Peterman, A., Quisumbing, A. R. & van del Bold, M. (2013). *Gender inequalities in ownership and control of land in Africa: Myth and reality*. Poverty, Health, and Nutrition Division, International Food Policy Research Institute.
- European Union. (2019, Heinäkuu 24). *Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus aavikoitumisen estämiseksi vakavasta kuivuudesta kärsivissä maissa*. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/II/legal-content/summary/united-nations-convention-to-combat-desertification-in-countries-seriously-affected-by-drought.html>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2025, March 6). *Indigenous women researchers speak their knowledge in an academic voice*. <https://www.fao.org/newsroom/story/indigenous-women-researchers-speak-their-knowledge-in-an-academic-voice/en>
- International Land Coalition Asia. (2021, June 7). *Preserving traditional knowledge brought by women pastoralists in Kyrgyzstan*. International Land Coalition. <https://asia.landcoalition.org/en/newsroom/preserving-traditional-knowledge-brought-women-pastoralists-kyrgyzstan/>
- Scholes, R., Montanarella, L., Brainich, A., Barger, N., ten Brink, B., Cantele, M., Erasmus, B., Fisher, J., Pandit, R., Parrotta, J., Potts, M. D., Prince, S., Sankaran, M. & Willemen, L. (2018). *Summary for policymakers of the assessment report on land degradation and restoration of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*. IPBES. https://files.ipbes.net/ipbes-web-prod-public-files/spm_3bi_ldr_digital.pdf
- United Nations. (n.d.). *United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD) and Climate, Peace and Security*. Climate Security Mechanism. Retrieved March 30, 2026, from <https://www.un.org/climatesecuritymechanism/en/united-nations-convention-combat-desertification-unccd-and-climate-peace-and-security>
- United Nations Convention to Combat Desertification. (2022). *The Global Land Outlook, second edition*. UNCCD. <https://digitallibrary.un.org/record/3972338?ln=en&v=pdf>
- United Nations Convention to Combat Desertification. (2024). *The Global Threat of Drying Lands: Regional and global aridity trends and future projections*. https://www.unccd.int/sites/default/files/2024-12/aridity_brief.pdf
- Vaksibhai, D. N. & Thakar, R. (2025). Examine the Role of Women in IKS and the Gendered Dimensions of Traditional Knowledge. *International Journal of Scientific Research in Humanities and Social Sciences* 2(2), 38-43. <https://doi.org/10.32628/IJSRHSS252210>